

تاریخ دریافت مقاله: ۹۱/۲/۹
تاریخ پذیرش نهایی: ۹۱/۶/۸

علی اکبر شریفی مهرجردی^۱، حسنعلی پورمند^۲

رویکردی به نقاشی دیواری مسجد جامع خرمشهر به شیوه نقد تکوینی

چکیده

نقد تکوینی نقدی است که مراحل پیش از تولید یک اثر ادبی- هنری را بررسی و مطالعه می‌کند و معمولاً با رویدادهای بعد از آن کاری ندارد. از آنجا که در طول تاریخ همواره مهمترین عنصر برای مطالعه یک اثر، متن بوده است، نقد تکوینی نیز با تکیه بر متن مراحل شکل‌گیری و فرآیند تولید یک اثر را بررسی می‌کند تا عوامل مؤثر در شکل نهایی آن را پیدا کند. در این حال چرک‌نویس‌ها و اسکیس‌هایی که همیشه دور انداخته می‌شود، گاه از خود متن مهمتر است. اساس کار نقد تکوینی هنر که بر شکل‌گیری اثر هنری مؤثر است به اختصار شامل پیرامتن‌ها، فرامتن‌ها، پیش‌متن‌ها و پیش‌امتن‌ها است. این مقاله با تمرکز بر نقاشی دیواری مسجد جامع خرمشهر، ضمن بررسی عوامل تأثیرگذار بر شکل‌گیری آن به شیوه نقد تکوینی، روند و سیر تحول و تکوین آن را مورد بررسی قرار می‌دهد. نقاشی دیواری مسجد جامع خرمشهر از آثار ارزشمند دوران جنگ و آزادسازی خرمشهر بوده و از کارهای ماندگار و تأثیرگذار ناصر پلنگی از هنرمندان معاصر ایران است. در این خصوص، با تمرکز بر انگیزه خلق اثر و ذهنیت نقاش بر روند شکل‌گیری، مراحل تحول و تکوین این اثر مطالعه شده است. این نوشتار با تکیه بر منابع مکتوب، مصاحبه‌ها و دسترسی به پیش‌طرح‌های این دیوارنگاره، شامل اتودها، اسکیس‌ها، طرح‌های رنگی و عکس‌های آن زمان شکل گرفته است. با اجرای نقاشی دیواری مراحل مطالعه تکوینی آن نیز به اتمام می‌رسد. بررسی این اثر با شیوه تکوینی، روشنگر روند حرکت‌های خلاقانه دوران جنگ و تأثیر آن بر هنرمندان این دوره خواهد بود.

کلیدواژه‌ها: نقد تکوینی، ناصر پلنگی، نقاشی دیواری، خرمشهر.

۱. استادیار دانشکده هنر و معماری، دانشگاه یزد، استان یزد، شهر یزد (نویسنده مسئول)

E-mail: sharifimehr@yazduni.ac.ir

۲. استادیار گروه پژوهش هنر، دانشکده هنر و معماری، دانشگاه تربیت مدرس، استان تهران، شهر تهران

E-mail: hapourmand@modares.ac.ir